

Veiligheidsplan

2025-2026

*Vastgesteld door de gezonde school werkgroep
Besproken in Mr 1 van schooljaar 25-26*

Inhoud

INLEIDING	3
HOOFDSTUK 1: VISIE OP VEILIGHEID	4
ONZE VISIE	4
WIJ STREVEN ERNAAR DAT:.....	4
FYSIEK INGRIJPEN TER WAARBORGING VAN VEILIGHEID	4
HOOFDSTUK 2: SOCIALE VEILIGHEID	5
DE WET OP SOCIALE VEILIGHEID	5
MONITORING VAN DE SOCIAAL EMOTIONELE ONTWIKKELING EN SCHOOLVEILIGHEID	5
<i>Kindbegrip</i>	5
<i>Kwink</i>	5
DAGELIJKE AANDACHT VOOR DE SOCIALE VEILIGHEID	7
HOOFDSTUK 3: DE VERTROUWENSPERSOON EN KLACHTENREGELING	8
WAT DOET EEN VERTROUWENSPERSOON?	8
WIE KAN ER CONTACT OPNEMEN MET EEN VERTROUWENSPERSOON?	8
WIE ZIJN DE VERTROUWENSPERSONEN?	8
DE KLACHTENREGELING	9
HOE ZIET DE KLACHTENREGELING VAN DE HOEKSTEEN ERUIT?	9
EXTERNE VERTROUWENSPERSOON	9
HOOFDSTUK 4: PESTPROTOCOL	10
UITGANGSPUNT	10
WE ZIJN ALERT OP PESTGEDRAG	10
DE ANTI-PEST COÖRDINATOR (APC) + WERKGROEP GEZONDE SCHOOL	11
MELDING VAN EEN PESTINCIDENT	12
MELDING VAN EEN PESTINCIDENT IN DE GROTE PAUZE	12
STRUCTURELE AANDACHT	12
BIJLAGE 1. ADVIEZEN AAN OUDERS	13
OUDERS VAN GEPESTE KINDEREN:	13
OUDERS VAN PESTERS:	13
ALLE ANDERE OUDERS (MIDDENGROEP):	14
BIJLAGE 2. ACHTERGRONDINFORMATIE	14
PLAGEN EN PESTEN, WAT IS HET VERSCHIL?	14
<i>Voorbeelden van specifiek pestgedrag:</i>	14
<i>Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:</i>	15
BIJLAGE 3. BEGELEIDING	15
BEGELEIDING VAN DE PESTER:	15
BEGELEIDING VAN DE MEELOPER:	15
BIJLAGE 4. SAMENVATTING STAPPENPLAN BIJ PESTGEDRAG	16
BIJLAGE 5. AANVULLING PESTPROTOCOL SIKO: CYBERPESTEN	17
STAP 1: GESPREK MET DE GEPESTE LEERLING EN GESPREK MET DE DADER(S)	18
STAP 2: OUDERS/VERZORGERS OP DE HOOGTE STELLEN	19

Inleiding

Wij willen dat kinderen elke dag met plezier naar school gaan en veel leren. Op onze school creëren we een positieve en enthousiaste sfeer, waarin leerlingen zich welkom en veilig voelen. Dit is een belangrijke voorwaarde voor een goede ontwikkeling. Ouders spelen daarbij een stimulerende en betrokken rol. De Hoeksteen is een school waar kinderen niet alleen kennis en inzicht opdoen, maar ook vaardigheden en houdingen ontwikkelen die hen helpen verder te groeien.

In dit document leest u hoe de sociale veiligheid op onze school wordt gewaarborgd. Onder sociale veiligheid verstaan wij een pedagogisch klimaat met rust en structuur, waarin kinderen, medewerkers en ouders zich veilig en thuis voelen. Gelijkwaardigheid is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Wij vinden het essentieel dat iedereen respect opbrengt voor waarden en normen van anderen, ongeacht kleur, status, cultuur of geloof.

Wij dragen zorg voor alle kinderen en treden op tegen discriminatie, geweld en ander ongepast gedrag. Het voorkomen en aanpakken van pesten heeft daarbij veel aandacht. Ook steken we veel energie in het belonen van gewenst gedrag.

Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Daarom maken we regels en afspraken zichtbaar en spreken we elkaar hierop aan als dat nodig is. Door elkaar te steunen en respectvol met elkaar om te gaan, zorgen we ervoor dat ieder kind met plezier naar school gaat.

Hoofdstuk 1: Visie op veiligheid

Op KBS De Hoeksteen vinden wij het belangrijk dat er een veilig leerklimaat heerst. Wij willen voorkomen dat er ongepast gedrag, intimidatie, pesten en agressie plaatsvinden op school.

Onze visie

Het fundament van De Hoeksteen bestaat uit een stevige muur met bouwstenen.

- Een sterk pedagogisch klimaat is de bouwsteen om tot ontwikkeling te komen.
- Welbevinden is de bouwsteen om tot ontwikkeling te komen voor zowel leerlingen als medewerkers.
- (Wereld)burgerschap is de bouwsteen om leerlingen mee te laten groeien en zich bewust te ontwikkelen in de maatschappij.
- Samenwerken is de bouwsteen om redzaam te zijn in de maatschappij.

Wanneer een kind op school aan de basisschoolperiode start, zorgen wij ervoor dat een kind zich eerst veilig voelt. Dit doen wij door een goed pedagogisch klimaat te creëren met heldere regels over omgaan met elkaar en werken wij aan een goede relatie en vertrouwensband tussen leerkracht, leerling en klasgenoten.

Wij streven ernaar dat:

- Kinderen zich veilig voelen en vertrouwen hebben in ons, elkaar en de mensen om hen heen.
- Kinderen de kans krijgen om op hun eigen niveau optimaal te presteren.
- Het onderwijs zo wordt georganiseerd dat leerlingen leren samen te werken.
- Kinderen niet alleen kennis, maar ook sociale en praktische vaardigheden ontwikkelen die samenwerken mogelijk maken.
- Kinderen leren omgaan met hun eigen emoties en die van anderen.
- Kinderen leren respect en waardering te tonen voor anderen.
- Kinderen zich ontwikkelen tot zelfstandige, evenwichtige personen.

Fysiek ingrijpen ter waarborging van veiligheid

Op KBS De Hoeksteen staat de veiligheid van alle leerlingen en medewerkers altijd voorop. In uitzonderlijke situaties kan het noodzakelijk zijn dat een medewerker fysiek ingrijpt om direct gevaar voor medeleerlingen, zichzelf of medewerkers te voorkomen. Fysiek ingrijpen passen wij uitsluitend toe wanneer verbale instructies, de-escalerende maatregelen of afstand nemen onvoldoende effect hebben en er sprake is van acuut gevaar voor de veiligheid van de leerling zelf en/of anderen. Het ingrijpen is dan noodzakelijk om letsel of ernstige ontwrichting te voorkomen.

Bij fysiek ingrijpen gelden altijd de volgende uitgangspunten: het ingrijpen is proportioneel en zo kort mogelijk, en er wordt alleen zoveel kracht gebruikt als strikt noodzakelijk. Het doel is uitsluitend het herstellen van de veiligheid, niet het corrigeren of straffen van gedrag. Fysiek ingrijpen wordt alleen uitgevoerd door medewerkers, die handelen vanuit hun professionele verantwoordelijkheid. Na een incident wordt het voorval besproken met de betrokken collega's en de ouders/verzorgers van de betrokken leerlingen. Het incident wordt vastgelegd volgens de afspraken binnen de school. Fysiek ingrijpen mag alleen als er geen alternatieven meer zijn. Alternatieven genieten altijd de voorkeur.

Hoofdstuk 2: Sociale Veiligheid

De Wet op Sociale veiligheid

Wat zegt de wet over Sociale veiligheid.

- Iedere school moet sociaalveiligheidsbeleid voeren. Een schoolveiligheidsplan, pestprotocol en meldcode kindermishandeling kan de De Hoeksteen hierin ondersteunen.
- Er zijn twee anti-pestcoördinatoren aanwezig op school.
- Jaarlijks is er een monitoring van de sociale veiligheid onder de leerlingen van groep 7 en 8 verplicht.

Om sociale veiligheid te bevorderen en te waarborgen op De Hoeksteen zorgen wij voor de volgende zaken:

- Er is een duidelijke zorgstructuur voor ouders en leerkrachten.
- Wij samen met andere externen.
- Het personeel biedt duidelijkheid en goed voorbeeldgedrag.
- Er zijn vertrouwenspersonen en anti-pest coördinatoren op school aanwezig.
- Wij stimuleren positief gedrag en besteden veel aandacht aan respect hebben voor elkaar.

“We doen het samen”, dat is het motto van het SIKO Koersplan 2023-2027. Zorg dragen voor een veilige school lukt alleen wanneer we het samen doen. Leerkrachten, ouders en kinderen hebben hierin een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Monitoring van de sociaal emotionele ontwikkeling en schoolveiligheid

Kindbegrip

Twee keer per jaar wordt Kindbegrip afgenomen. Dit is een vragenlijst die het sociaal-emotioneel functioneren van leerlingen in kaart brengt. Ook wordt de sociale veiligheid gemeten. Kindbegrip is gebaseerd op een stevige ondergrond. We gebruiken hiervoor de theorie over sociaal-emotioneel leren (SEL). Deze theorie gaat over belangrijke vaardigheden, zoals omgaan met gevoelens, contact maken met anderen en goede keuzes leren maken. Daarbij kijken we ook naar wetenschappelijke inzichten over concreet gedrag dat bij deze vaardigheden hoort.

De vragenlijst wordt ingevuld door de leerkrachten van groep 1 t/m 8. De leerlingen van groep 6 t/m 8 vullen deze vragenlijst ook zelf in. Tijdens de leerling-/groepsbespreking worden de resultaten besproken en waar nodig acties uitgezet. De uitslag van de sociale veiligheidsmeting wordt eenmaal per jaar uitgewisseld met de inspectie. Naast dat wij als school de leerlingen willen volgen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling, gebruiken wij dit instrument ook om pesten te signaleren. Daarnaast zijn er natuurlijk de observaties in de klas en de gesprekken met kinderen.

Kwink

Sinds augustus 2015 is de wet *Sociale veiligheid op school* van kracht. Deze wet verplicht scholen om voor iedere leerling een sociaal veilige leeromgeving te waarborgen, met duidelijke waarden en normen.

Op onze school gebruiken wij Kwink, een digitale methode voor sociaal-emotioneel leren (SEL). Alle groepen, van 1 t/m 8, werken met Kwink, zodat er een doorgaande leerlijn is gedurende de hele basisschoolperiode. Kwink biedt een proactieve en preventieve aanpak voor de hele school. De methode geeft leerkrachten praktische handvatten en werkt volgens een vaste structuur, zodat kinderen stap voor stap sociale en emotionele vaardigheden ontwikkelen.

Inhoud en werkwijze van Kwink

Kwink wordt wekelijks klassikaal aangeboden via een digitaal platform. Elke les bevat afwisselende werkvormen, filmpjes, verhalen, spelletjes, gesprekken en creatieve opdrachten. Hierdoor worden kinderen actief betrokken en kunnen zij de geleerde vaardigheden direct oefenen in de praktijk.

Kwink richt zich op vijf centrale pijlers van sociaal-emotioneel leren:

1. **Besef van jezelf** – kinderen leren hun eigen gevoelens, gedachten en kwaliteiten herkennen. Ze ontdekken wat hen motiveert en hoe zij met hun emoties om kunnen gaan.
2. **Zelfmanagement** – kinderen oefenen met het stellen van doelen, plannen en het beheersen van impulsen. Ze leren doorzetten en verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag.
3. **Sociaal bewustzijn** – kinderen leren zich in te leven in anderen en respect te hebben voor verschillen in achtergrond, cultuur en overtuiging.
4. **Relaties opbouwen** – er wordt gewerkt aan het aangaan en onderhouden van gezonde, positieve relaties, samenwerken en het oplossen van conflicten.
5. **Verantwoorde keuzes maken** – kinderen leren situaties te overzien, gevolgen in te schatten en keuzes te maken die goed zijn voor zichzelf én voor de groep.

Kwink van de week

Naast de lessen is er iedere week de Kwink van de week: een korte, positieve boodschap of afspraak die gedurende de week centraal staat in de klas. Denk bijvoorbeeld aan *“We luisteren naar elkaar”* of *“We helpen elkaar”*. Deze boodschap wordt zichtbaar in de klas opgehangen en komt dagelijks terug in gesprekken en activiteiten. Zo wordt sociaal gedrag niet alleen geoefend in de Kwink-lessen, maar ook structureel onderdeel van de schoolcultuur.

Preventief en groepsgericht

Kwink is erop gericht om van iedere klas een sterke en veilige groep te maken. Er wordt veel aandacht besteed aan groepsdynamiek, zodat kinderen zich verbonden voelen met elkaar en elkaar positief leren aanspreken. Door te werken aan een goede sfeer in de groep wordt pesten voorkomen en krijgen ongewenste gedragingen minder kans.

Actief burgerschap

Daarnaast sluit Kwink nauw aan bij de thema's van actief burgerschap en sociale integratie. Kinderen leren dat ze deel uitmaken van een bredere samenleving waarin respect, verantwoordelijkheid en samenwerking belangrijk zijn. Kwink biedt zo niet alleen praktische lessen in sociaal gedrag, maar vormt ook een stevige basis voor een sociaal veilige schoolcultuur waarin ieder kind zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelt.

Fysiek ingrijpen ter waarborging van veiligheid

Op KBS De Hoeksteen staat de veiligheid van alle leerlingen en medewerkers altijd voorop. In uitzonderlijke situaties kan het noodzakelijk zijn dat een medewerker fysiek ingrijpt om direct gevaar voor medeleerlingen, zichzelf of medewerkers te voorkomen. Fysiek ingrijpen passen wij uitsluitend toe wanneer verbale instructies, de-escalerende maatregelen of afstand nemen onvoldoende effect hebben en er sprake is van acuut gevaar voor de veiligheid van de leerling zelf en/of anderen. Het ingrijpen is dan noodzakelijk om letsel of ernstige ontwrichting te voorkomen.

Bij fysiek ingrijpen gelden altijd de volgende uitgangspunten: het ingrijpen is proportioneel en zo kort mogelijk, en er wordt alleen zoveel kracht gebruikt als strikt noodzakelijk. Het doel is uitsluitend het herstellen van de veiligheid, niet het corrigeren of straffen van gedrag. Fysiek ingrijpen wordt alleen uitgevoerd door medewerkers, die handelen vanuit hun professionele verantwoordelijkheid. Na een incident wordt het voorval besproken met de betrokken collega's en de ouders/verzorgers van de betrokken leerlingen. Het incident wordt vastgelegd volgens de afspraken binnen de school.

Dagelijkse aandacht voor de sociale veiligheid

Op school hanteren we de volgende schoolregels:

De schoolregels zijn duidelijk zichtbaar op school, onder andere via posters, en zijn tevens opgenomen in de schoolgids. Collega's en kinderen spreken elkaar aan op deze regels.

In de klas werken we met de volgende regels:

- Klassenregels
- Schoolregels
- Regels van Kwink

Daarnaast besteden wij gedurende het schooljaar aandacht aan de verschillende fasen die een groep doorloopt. De expertgroep gedrag/IB brengt het verloop van deze fasen regelmatig onder de aandacht van het team.

Fasen van groepsvorming

1. **Forming (verkenningfase)** – de groep verkent elkaar en de omgeving (ongeveer twee weken).
2. **Storming** – de hiërarchie en rollen binnen de groep worden vastgesteld (ongeveer twee weken).
3. **Norming** – de leiders bepalen de ongeschreven regels en groepsafspraken (ongeveer twee weken).

weken).

4. **Performing** – de groep functioneert optimaal en is klaar voor het werk (de rest van het schooljaar).
5. **Termination** – het einde van een periode nadert; groepsregels vervagen en de focus ligt op afscheid nemen.

Deze cyclus begint vaak opnieuw na de kerstvakantie. Aan het begin van het schooljaar spreken we van de **gouden weken** en in de tweede helft van het jaar van de **zilveren weken**.

Hoofdstuk 3: De vertrouwenspersoon en klachtenregeling

De school vormt samen met u als ouders en uw dochter of zoon de gouden driehoek, om zo te handelen in het belang van het welbevinden en de ontwikkeling van uw kind. Toch kan het voorkomen dat er vanuit u of uw kind zorgen zijn over schoolse situaties, zorgen waarover u in gesprek wenst te gaan. De gesprekken worden in vertrouwen gevoerd. Er is geen sprake van geheimhoudingsplicht. De leerkracht is een goede eerste optie om uw probleem mee te bespreken. Mocht u het idee hebben dat het probleem nog niet is opgelost of is er een probleem wat u niet met de leerkracht kan bespreken, dan kunt u contact opnemen met één van de vertrouwenspersonen.

Wat doet een vertrouwenspersoon?

Een interne vertrouwenspersoon (IVP) is iemand binnen de school bij wie u of uw kind terecht kan met zorgen of problemen. Dit kan gaan over ongewenst gedrag, maar ook over andere situaties waarin extra steun fijn is. U kunt bij de IVP terecht wanneer u er samen met de leerkracht of de directie niet uitkomt.

De vertrouwenspersoon bemiddelt niet zelf bij de klacht, maar luistert en geeft advies over mogelijke vervolgstappen. Verder levert de vertrouwenspersoon een actieve bijdrage aan een veilig schoolklimaat door voorlichting te geven en preventieve activiteiten te organiseren. Ook is de vertrouwenspersoon een gesprekspartner en beleidsadviseur van de directie (gevraagd en ongevraagd) op het gebied van ongewenste omgangsvormen, machtsmisbruik en sociale veiligheid.

Wie kan er contact opnemen met een vertrouwenspersoon?

Leerlingen, ouders/verzorgers en medewerkers kunnen contact opnemen met de vertrouwenspersoon. Leerlingen kunnen dit o.a. doen via de brievenbus (op beide locaties aanwezig).

Wie zijn de vertrouwenspersonen?

Op onze school zijn de vertrouwenspersonen Manon van der Gaag en Sanne Plate.

Mocht u ons nodig hebben, dan kunt u altijd vrijblijvend mailen of langslopen.

	Manon van der Gaag Leerkracht groep 5a Werkdagen: ma, di, wo, do Te bereiken via: manonvandergaag@siko.nl		Sanne Plate Leerkracht groep 7a Werkdagen: ma, di, wo, do, vr Te bereiken via: sanneplate@siko.nl
---	--	--	---

De klachtenregeling

Op iedere school is een klachtenregeling van toepassing. Wij vinden dat het zorgvuldig omgaan met problemen en klachten de school ten goede kan komen. Een goede klachtenregeling kan namelijk een signaalfunctie hebben. Wij zien de klachtenregeling dan ook als een onderdeel van ons kwaliteitsbeleid.

Hoe ziet de klachtenregeling van de Hoeksteen eruit?

Externe vertrouwenspersoon

De externe vertrouwenspersoon is onafhankelijk van de school en wordt door het bestuur benoemd. Als het probleem op school niet kan worden opgelost, dan is er een rol voor de externe vertrouwenspersoon. Binnen SIKO is Angela Groen benoemd tot externe vertrouwenspersoon, te bereiken via: 010 - 407 19 93 of a.groen@cedgroep.nl.

Voor meer informatie over de klachtenregeling van Siko: [SIKO - Bestuur > Bestuurskantoor > Reglementen > Klachtenregeling](#)

Hoofdstuk 4: Pestprotocol

Uitgangspunt

Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de meelopers), leerkrachten en de ouders/verzorgers. De school probeert pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld. Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen. Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak. Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, dan is de inschakeling van een vertrouwenspersoon/anti-pest coördinator nodig. Deze kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

Pesten wordt op onze school niet geaccepteerd. We voeren als school een actief beleid om pesten te voorkomen of tegen te gaan. We gaan daarbij uit van het volgende:

- Pestgedrag kan in alle groepen voorkomen. In alle groepen zal daarom extra aandacht worden besteed aan gedrag dat zou kunnen uitgroeien tot pestgedrag.
- We spreken over de gepeste(n), de pesters en de meelopers.
- Of er sprake is van pesten wordt bepaald door de beleving welke de gepeste heeft.
- Pesten is op voorhand niet alleen beperkt tot kinderen.
- We nemen elke melding over pesten serieus.
- We gaan op een professionele manier met het pesten om.

We zijn alert op pestgedrag

- In alle groepen zijn we alert op gedrag dat eventueel tot pestgedrag kan uitgroeien. We signaleren mogelijke pesters, mogelijke gepesten en meelopers. We spreken met de groep over verschillen in mensen, het anders mogen zijn, het voor elkaar opkomen, het elkaar helpen, enzovoorts.
- Indien pestgedrag wordt geconstateerd zijn we alert op het gedrag van de pester(s), de gepeste(n) en meelopers. We gaan daarbij uit van signalen zoals die in de literatuur beschreven worden:

Signalen van pesters zijn onder andere ongewenst groepsgedrag, 'machogedrag', onverklaarbaar in het bezit van nieuwe spullen of spullen die van een ander zijn geweest.

Signalen van een gepeste zijn onder andere net op tijd op school en als eerste weg, of andersom; blijven "hangen" bij speelkwartier, altijd in de buurt van volwassene, slecht slapen, onverklaarbare beschadigingen aan lichaam, kleding en/of eigendommen.

De anti-pest coördinator (APC) + werkgroep gezonde school

Op De Hoeksteen hebben wij twee **Anti-Pest Coördinatoren (APC)**:

- **Naam:** Liza Salib en Sharon Verhaal
- **Werkdagen:** Liza: ma, di, do en vr. Sharon: ma, di, wo en do
- **E-mailadres:** Lizasalib@siko.nl en Sharonverhaal@siko.nl

Werkgroep Gezonde school: Manon van der Gaag (CO), Dilan Alayvaz, Sanne Plate, Marlies Mostert, Mara Rietdijk, Anne Briggeman en Sharon Verhaal.

De APC en de Werkgroep Gezonde school hebben een centrale rol in het bevorderen van een sociaal veilige leeromgeving en het uitvoeren van het anti-pestbeleid binnen de school.

Taken en verantwoordelijkheden:

- **Beleid en wetgeving:**
 - De APC+ werkgroep is verantwoordelijk voor het anti-pestbeleid van De Hoeksteen.
 - Zij houden zicht op de hoogte van berichtgeving en wetgeving omtrent pesten in het primair onderwijs, zodat het beleid up-to-date is en voldoet aan de wet.
- **Communicatie en bekendheid:**
 - De APC+ werkgroep zorgt ervoor dat alle direct betrokken partijen kennis hebben van het veiligheidsplan.
 - Het veiligheidsplan wordt regelmatig onder de aandacht gebracht zodat het 'leeft' binnen de school.
 - Jaarlijks wordt het plan besproken tijdens een vergadering van de *Gezonde School Werkgroep*, zodat het team gezamenlijk kan beoordelen of het wordt nageleefd en of er aanpassingen nodig zijn.
- **Aanspreekpunt bij pestgedrag:**
 - Binnen de school is de APC het aanspreekpunt voor alles wat met pesten te maken heeft. Collega's kunnen bij hen terecht voor vragen of advies.
 - Vanaf stap 3 van het *stappenplan pestgedrag* is de APC op de hoogte; actief wordt zij in stap 4. In deze fase werkt zij samen met leerkracht(en), leerling(en) en ouders/verzorgers om het pestprobleem in kaart te brengen en oplossingen te zoeken.
 - Tijdens het traject houdt de APC de vinger aan de pols, terwijl de eigen leerkracht van de groep het eerste aanspreekpunt blijft.
- **Preventie en sociaal-emotionele ontwikkeling:**
 - De APC speelt een belangrijke rol in het voorkomen van pesten en draagt bij aan een positieve schoolcultuur.
 - Zij is medeverantwoordelijk voor het beleidsplan sociaal-emotionele ontwikkeling, waarin de nadruk ligt op: elkaar met respect behandelen, je veilig voelen, jezelf durven zijn en betrokken zijn bij de groep en de school.
- **Vertrouwenspersoon voor leerlingen:**
 - De APC fungeert als vertrouwenspersoon voor de kinderen m.b.t pesten.
 - Zij beheren samen met de vertrouwenspersonen de brievenbus waar kinderen hun problemen kunnen achterlaten en zorgt ervoor dat zij zich gehoord voelen. De APC'ers nemen de briefjes over pesten voor hun rekening en de vertrouwenspersonen de andere briefjes.

Door deze taken en verantwoordelijkheden zorgen de APC en de APC+ werkgroep ervoor dat pestgedrag actief wordt aangepakt en dat De Hoeksteen een veilige en respectvolle schoolomgeving blijft voor alle leerlingen.

Melding van een pestincident

Stap 1: Melding van pestincident van kind naar ouder of leerkracht. Ouder meldt dit ook bij leerkracht.

Stap 2: Gesprek door leerkracht met pester/ gepeste/ betrokkenen (meelopers).

Stap 3: Stopt het pesten niet, dan worden ouders erbij betrokken. Altijd melding in ParnasSys onder de naam: pesten.

Stap 4: In overleg met ouder wordt dit aan de APC gemeld.

Stap 5: APC geeft in overleg met de gezonde school werkgroep advies aan de leerkracht.

Stap 6: Directie (eventueel samen met groepsleerkracht) wordt ingeschakeld voor gesprek met ouders. Als er sprake is van een schorsing wordt het SIKO-bestuur ingeschakeld.

Melding van een pestincident in de grote pauze

Stap 1a: De coördinator van de grote pauze (Diane Borsboom) begint elke dag met een startmededeling op wie gelet moet worden aan alle pauzemedewerkers (gepeste/ pester). Tevens wordt gewezen op het logboek, zodat dit een structureel gebruikt document wordt.

Stap 1b: De pauzemedewerkers ontvangen via de mail informatie, zodat iedereen up to date blijft.

Stap 2: Melding van pestincident van kind naar pauzemedewerker, ouder of leerkracht. Ouder meldt dit ook bij pauzemedewerker.

Stap 3: Er wordt een aantekening gemaakt van het pestincident in het logboek. Bij een ernstig voorval wordt dit direct teruggekoppeld naar de leerkracht en eventueel naar de ouders van pester en/of gepeste. Ook de anti- pestcommissie wordt ingelicht.

Stap 4: Bij 3 aantekeningen in het logboek van de pester wordt er (telefonisch) contact opgenomen met de ouders door de leerkracht. De pauzemedewerker licht de leerkracht hiervan in. Mocht de eerste aantekening van dien aard zijn, wordt er door de leerkracht direct contact opgenomen met de ouders.

Stap 5a: Stopt het pesten niet, dan komt er een gesprek met ouders van de pester, leerkracht en pauzemedewerker. Altijd melding van dit gesprek in het pauzelogboek en in Parnassys onder de naam pesten.

Stap 5b: Mocht het voortdurend hetzelfde kind zijn dat gepest wordt, dan neemt de leerkracht contact op met de ouders van het gepeste kind.

Stap 6: In overleg met ouder wordt dit aan de APC (in overleg met de gezonde school werkgroep) gemeld.

Stap 7: De APC (in overleg met de gezonde school werkgroep) geeft advies aan de pauze medewerkers of de vertrouwenspersoon.

Stap 8: Directie (eventueel samen met de pauzemedewerkers) wordt ingeschakeld voor gesprek ouders. Als er sprake is van een schorsing wordt het SIKO-bestuur ingeschakeld. In de tussentijd kunnen er maatregelen getroffen worden.

* Heeft de leerkracht een vraag wat betreft pesten tijdens de grote pauze, dan stapt deze naar de coördinatoren.

(Diane Borsboom)

Uiteraard worden serieuze pestgevallen die in de klas spelen door de leerkracht/ de APC doorgegeven aan de coördinatoren van de grote pauze.

Structurele aandacht

- In alle groepen wordt indien noodzakelijk of vanwege een actualiteit d.m.v. kringgesprekken aandacht besteed aan pesten.
- We besteden in de week tegen pesten extra aandacht tegen het pesten binnen school.
- Na elke schoolvakantie wordt op maandag aandacht besteed aan de afspraken tijdens de grote pauze, middels een PowerPoint presentatie.

- Op bouwvergaderingen informeren de groepsleerkrachten elkaar over kinderen die structureel gepest worden of pesten. Zij worden daarbij met naam genoemd. Het doel is om alerter te zijn en tijdig te kunnen reageren. Tevens wordt het tijdens de leerlingbesprekingen besproken.

In de groepen waarin pesten is gesignaleerd, wordt hieraan op verschillende manieren extra aandacht aan besteed. Uitgangspunt is de hele groep verantwoordelijk maken voor het gedrag van elkaar. Pesters en meelopers moeten worden gecorrigeerd door de groep, gepesten moeten worden geholpen. De meeloper/middengroep is erg belangrijk bij de oplossing van het probleem. Eén van de kenmerken van een pester is dikwijls dat hij of zij populair wil zijn. Wanneer de pester de steun van de middengroep verliest, wordt pesten meteen een stuk minder interessant.

- Er wordt gesproken met de pester(s), de gepeste(n) en de meeloper(s). Ga met de middengroep een open gesprek aan rond pesten. Geef duiding over het verschil tussen plagen, ruzie maken en pesten. Soms hebben kinderen en jongeren niet door dat ze de grens tussen grappig en kwetsend overschrijden. Bespreek waar die grens voor iedereen ligt en maak duidelijk dat je niet tolereert dat die grens overschreden wordt.
- Maak afspraken en bespreek hoe je als groep kan reageren als er toch nog pestgedrag voorkomt.
- Door een open gesprek worden taboes en stilzwijgen doorbroken. Het is belangrijk dat iedereen die wil spreken daar ook de kans toe krijgt zonder bang te moeten zijn voor de reacties.
- Zorg ervoor dat tijdens een groepsgebesprek de pester en/of de gepeste niet in verlegenheid gebracht worden.
- In een kringgesprek wordt een en ander besproken in de groep als geheel.
- Ook rollenspellen kunnen verhelderend werken voor gepesten, pesters en meelopers.

Bijlage 1. Adviezen aan ouders

Ouders van gepeste kinderen:

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken
- Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terugkomen.
- U kunt uw kind boeken laten lezen over pesten. Aan de hand van de boeken kunt u met het kind praten over het probleem en de in het boek besproken oplossingen bespreken.
- Wanneer uw kind slachtoffer is van pesterijen, tast dit zijn/haar zelfvertrouwen aan. Vandaar dat het belangrijk kan zijn een zelfverdedigingscursus of een cursus sociale vaardigheidstraining te laten volgen. Dit zal ervoor zorgen dat het zelfbeeld verbeterd wordt.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt

Ouders van pesters:

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Neem als ouder een duidelijke stelling in (pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel) en maak deze ook duidelijk aan je kind.
- Corrigeer het kind dan ook op het verkeerde gedrag wanneer hij/zij dit vertoont.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.

- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

Alle andere ouders (middengroep):

- Voer regelmatig een gesprek met je kind.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Maak uw kind duidelijk dat wanneer hij/zij melding maakt van pesten bij de ouder of leerkracht het in dit geval niet bestempeld zal worden als klikker! Door een pest-situatie aan te geven, helpt de melder zowel de gepeste als de pester!
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen

Bijlage 2. Achtergrondinformatie

Plagen en pesten, wat is het verschil?

Plagen

Iemand op het schoolplein een stevige duw geven kan plagen zijn, maar het kan net zo goed gaan om echt pestgedrag. We spreken over plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren.

Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren kinderen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan. Dat is een vaardigheid die ze later in hun leven van pas komt bij conflicthantering waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

Pesten

Het specifieke van pesten is gelegen in het bedreigende en vooral systematische karakter. We spreken van pestgedrag als het daarnaast ook nog regelmatig gebeurt, waardoor de veiligheid van de omgeving van een kind wordt aangetast. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag:

Verbaal pesten: schelden, narroepen, imiteren, belachelijk maken of uitlachen; bedreigen: iemand tot iets dwingen, chanteren, beledigen, intimideren, altijd een vervelende bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen, negatieve opmerkingen maken over kleding.

Fysiek pesten: spugen, schoppen, slaan of knijpen, isoleren, buiten school opwachten, op weg naar huis achter na rijden, naar het huis van het slachtoffer gaan.

Materieel pesten: spullen stukmaken, afpakken of verstoppen.

Relationeel pesten: iemand buitensluiten, over iemand roddelen of geruchten verspreiden;

Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven briefjes doorgeven met vervelende teksten of tekeningen.

Digitaal pesten/cyberpesten: belastend materiaal (foto's, filmpjes, roddels) via het internet/social media verspreiden; iemand via social media lastigvallen.

Er zijn dus veel verschillende vormen van pesten. Digitaal pesten, ook wel cyberpesten genoemd, is een relatief nieuwe vorm van pesten en krijgt tegenwoordig steeds meer aandacht. De oorzaken van digitaal pesten (bijv. op social media) zijn echter hetzelfde als die van traditioneel pesten. De oplossing voor digitaal pesten ligt dan ook, net als bij traditioneel pesten, in de groep. Uit onderzoek blijkt dan ook dat KiVa óók effectief is in het voorkomen en tegengaan van digitaal pesten en pesten via social media.

Etc.

Leerkrachten en ouders moeten alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer bepaalde gedragingen hun norm overschrijden.

Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

- Een problematische thuissituatie.
- Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen).
- Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan.
- Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt.

Bijlage 3. Begeleiding

Begeleiding van de gepeste leerling:

- Medeleven tonen, luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest?
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/ zij, voor tijdens en na het pesten.
- Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- Zoeken naar en oefenen van een andere reactie, bijvoorbeeld je niet afzonderen.
- Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest.
- Nagaan welke oplossing het kind zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/ beter opstelt (pester en gepeste)
- Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s);
- Het gepeste kind niet 'over' beschermen; bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters weleens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie, waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.
- Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
- Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen; jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD.

Begeleiding van de pester:

- Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen).
- Laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste.
- Excuses aan laten bieden.
- Pesten is verboden in en om de school. We houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest, belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt.
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
- Kind leren om niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren.
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?
- Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
- Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen; jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD.

Begeleiding van de meeloper:

- Deze groep moet niet vergeten worden in de begeleiding en meegenomen worden in gesprekken.

- Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen).
- Laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste.
- Excuses aan laten bieden.
- Pesten is verboden in en om de school. We houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest, belonen (schouderklopje) als kind zich aan de regels houdt.
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
- Kind leren om niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren.
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het meelopen?

Bijlage 4. Samenvatting Stappenplan bij pestgedrag

Pestincident	
Stap 1	• Leerling, medeleerling of ouder meldt het pestincident bij leerkracht
Stap 2	• Gesprek leerkracht met pester en gepeste waarin leerkracht afspraken maakt en consequenties bespreekt • Leerkracht verbetert groepsklimaat en mobiliseert middengroep • Afhankelijk van de ernst van het incident de ouders van het gepeste kind en pester al informeren
Het pesten herhaalt zich	
Stap 3	• Gesprek leerkracht met pester • Consequenties van stap 2 worden uitgevoerd • Notities maken in Esis of een pest registratieformulier • APC + werkgroep gezonde school, IB, collega's en BSO/ pauzemedewerkers inlichten • Ouders inlichten • Leerkracht blijft actief t.a.v. het groepsklimaat en middengroep mobiliseren.
Aanhoudend pestgedrag	
Stap 4	• Gesprek leerkracht met pester en zijn ouders waarin sancties besproken worden en ouders nadrukkelijk om medewerking wordt gevraagd • Afspraken vastleggen op registratieformulier pestincidenten • Directeur op de hoogte brengen • Leerkracht blijft actief t.a.v. het groepsklimaat en meelopers mobiliseren.

Aanhoudend pestgedrag	
Stap 5	• Deskundige hulp inschakelen van APC (in overleg met de gezonde school werkgroep), schoolarts, maatschappelijk werk en/of schoolbegeleidingsdienst
Aanhoudend pestgedrag	
Stap 6	• Bij aanhoudend pestgedrag worden door leerkracht, IB, APC en directeur (en ouders) passende maatregelen genomen • Schorsing in overleg met bestuur en inspectie

Bijlage 5. Aanvulling Pestprotocol SIKO: Cyberpesten

Met de toename in het gebruik van allerlei mobiele apparatuur, groeit ook het cyberpesten. Op cyberpesten heb je geen zicht, het gebeurt ook vaak buiten schooltijd of de schoolomgeving. Maar de effecten zie je wel. Kinderen lijden eronder, schoolresultaten lijden eronder en het pesten heeft effect op het schoolklimaat.

Daarom is een aanvulling op het huidige pestprotocol van SIKO van groot belang. Dit protocol stuurt aan op een integrale aanpak in samenwerking met de ouders.

Er zijn verschillende vormen van cyberpesten: anonieme berichten versturen via digitale kanalen zoals WhatsApp, schelden, roddelen, bedreigen, foto's en filmpjes op internet plaatsen of versturen, privégegevens verspreiden, wachtwoorden stelen en misbruiken, haatprofielen aanmaken, virussen sturen, happy slapping en het versturen van een e-mailbom. Schrikbarend is te weten dat 20% van de leerlingen te maken heeft met cyberpesten. Gelukkig komen niet al deze vormen nu al voor, maar het is toch van belang te weten waarin cyberpesten kan ontstaan.

Door de wijze van digitale communicatie en de snelle verspreiding kunnen de effecten van cyberpesten erger zijn en langer verborgen blijven dan bij traditioneel pesten. Het is daarom noodzakelijk om bij de aanpak een goede samenwerking te hebben met ouders.

Als ouder is het goed om af en toe te checken hoe er op de mobiele telefoon, de iPad of de computer van uw kind wordt gecommuniceerd. Als u (als ouder/betrokkene) daar vormen van pestgedrag ziet, willen wij graag dat u contact opneemt met de leerkracht van uw kind en dit bespreekt zodat deze actie kan ondernemen. Het is daarbij nuttig als u de communicatie zou kunnen kopiëren of printen, zodat heel helder is wat er is gebeurd.

Regels

Op onze scholen gelden de volgende regels voor het gebruik van mobieltjes en ICT-middelen.

- De school zal allereerst het gebruik van digitale middelen stimuleren zolang dat het leerproces bevordert. Op elke school bestaan duidelijke afspraken over het gebruik van computers en internet.
- Op school mogen mobieltjes, iPads, computers e.d. onder de les alleen gebruikt worden ten behoeve van de leersituatie op dat moment.
- Het privé sturen van berichten, het gamen, het chatten en het voeren van gesprekken is beperkt toegestaan; bijvoorbeeld alleen tijdens pauzes.
- Het voeren van gesprekken, opstellen en lezen van berichtjes en het maken of bekijken van foto's en filmpjes (laat staan het doorsturen of publiceren daarvan) is niet toegestaan. Behalve uiteraard als dit is gebeurd in het kader van de les en daar

uitdrukkelijk toestemming voor is gegeven door de leerkracht en eventuele betrokkenen.

- De kinderen zijn zelf overigens verantwoordelijk voor hun eigendommen; boeken, kleding, mobiel, iPad e.d. Hen wordt aanbevolen geen kostbaarheden onbeheerd te laten liggen en deze goed op te bergen. De school is niet aansprakelijk voor verlies, diefstal, vernieling. Laat kinderen dus bijvoorbeeld geen kostbaarheden meenemen naar de sporthal, zwembad of gymzaal.

Preventief handelen

SIKO ziet het als haar verantwoordelijkheid om de leerlingen en haar medewerkers te leren de voordelen van sociale media te benutten alsmede de nadelen bespreekbaar te maken. De leerkracht bespreekt periodiek de voor en nadelen van het gebruik van mobieltjes, chatprogramma's, ICT-hulpmiddelen etc. en bespreekt het gebruik van ICT-middelen tijdens de les en bij het maken van huiswerk. Op het moment dat er gesproken wordt over je veilig voelen in de klas en mogelijk pestgedrag, komt ook cyberpesten aan de orde.

Stappenplan bij cyberpesten

Signalen betreffende cyberpesten nemen we altijd serieus. Wanneer de leerkracht signaleert dat er sprake is van cyberpesten, volgt hij/zij onderstaand stappenplan.

Stap 1: Gesprek met de gepeste leerling en gesprek met de dader(s)

Deze twee onderdelen vallen beiden onder de eerste stap. Ze dienen allebei uitgevoerd te worden. Het is namelijk van belang dat er met zowel het slachtoffer als met de daders in gesprek te gaan. Daarvoor dienen de dader(s) dus opgespoord te worden. Er moet worden afgewogen of de gesprekken afzonderlijk plaatsvinden of dat er ook een driegesprek (leerkracht, slachtoffer, dader) kan plaatsvinden. Hierbij worden duidelijke afspraken gemaakt over het vervolg.

- Gesprek met de gepeste leerling
- Het is van belang dat de leerkracht:
 - deze leerling en diens klacht serieus neemt.
 - de leerling zijn verhaal laat doen en daar de tijd voor neemt.
 - zich probeert in te leven in de leerling.
 - geen verwijten maakt. Dat maakt het onveilig voor de leerling, waardoor deze minder zal vertellen of zelfs helemaal niets meer zal vertellen.
 - de leerling de tip geeft om de pester te blokkeren en/of te verwijderen wanneer het om digitaal pesten gaat.
 - door blijft vragen. Vooral wanneer het gaat om een gesprek met een leerling na het signaleren van digitaal pesten. De leerling zal niet snel vertellen dat hij/zij gepest wordt of zelf pest.
- Opsporen van de dader(s)
- Soms zal bekend zijn wie de pester is en soms niet. Wanneer niet bekend is wie de pester is zal er getracht moeten worden om deze op te sporen. Dit kan gedaan worden door gesprekken te bewaren en uit te printen. In deze gesprekken kunnen aanwijzingen staan over wie de dader is. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten en aanwijzingen kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd.
- Gesprek met de dader(s)
- Hierbij is het van belang:
 - In te gaan op wat er gaande is.
 - Door te vragen.

- Goed te luisteren naar de kant van het verhaal van deze leerling en dit serieus te nemen.
- Te wijzen op de mogelijke gevolgen voor de gepeste leerling.
- Duidelijk te maken dat de leerling zich schuldig maakt aan een ernstig feit en dat dit in sommige gevallen zelfs strafbaar is.

Als het pesten op deze manier bespreekbaar wordt gemaakt, bestaat wel het gevaar dat het slachtoffer opnieuw door de pester(s) te grazen wordt genomen. Wanneer er een goed pestbeleid is, is echter de kans op herhaling kleiner.

Stap 2: Ouders/verzorgers op de hoogte stellen

De leerkracht informeert zowel de ouders/verzorgers van de gepeste leerling als de ouders/verzorgers van de pester zo spoedig mogelijk over wat er speelt.

Dat gebeurt bij voorkeur vóór het gesprek met de betrokken leerlingen. Denk hierbij aan het volgende:

- De leerkracht vraagt de ouders of zij de signalen herkennen. Wanneer zij niet weten wat de signalen zijn, zal de leerkracht hen hierover op de hoogte stellen.
- De leerkracht vertelt ouders/verzorgers dat het niet hun schuld is.
- De leerkracht informeert de ouders over de afspraken die met de leerlingen zijn gemaakt, wanneer het gesprek met hen al heeft plaatsgevonden.
- De leerkracht vertelt de ouders welke maatregelen zij kunnen nemen/wat zij kunnen doen.
- De leerkracht kan de ouders/verzorgers voor meer informatie verwijzen naar bijvoorbeeld:
 - Het gratis telefoonnummer 0800-5010 (voorheen de onderwijstelefoon).
 - <http://www.pestweb.nl/> ; dit is een expertisecentrum pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten die problemen ervaren op het gebied van pesten op school. Telefonisch zijn zij te bereiken via 0800-2828280 (gratis vanaf een vast toestel) of 0900 2828280 (volgens lokaal tarief vanaf een mobiele telefoon).

Stap 3: Het invullen van de registratie ongewenst gedrag en andere vervolgstappen

Zie hiervoor het pestprotocol van de school en het omgangsprotocol SIKO